

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան դինը 10 բուրլ, կես տարվանը 6 բուրլ:

Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ:

Օտարազգացիք դիմում են ուղղակի
Իսթբուս. Редакция «Мшак».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունելու է ամէն լիզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խորանայնուր բառին 2 կոպեկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ“

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՑ 1884 ԹԻՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՑՆ ԳԻՐՔՈՎ ԵՒ ՆՈՑՆ ՊՐՈԳՐԱՄԱՑՈՎ:

ԿԻՐԱԿԻ, յունվարի 22-ին, ԲՅՇԿԱՊԵՏ ԻՎԱՆ ԱՐՏԵՄԻԵՎԻԿԻ ԽՂԱՐԿՈՒԶՈՎ Ի մահի մահաբանակի օրը, կատարելու է ՊԱՏԱՐԱԿ և ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՒՍ Մողղու եկեղեցում: Պատարագի սկիզբը առաւօտեան 10 ժամին:

1—1

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: «Huiss» հայերէն չարա-
թաղերէն: Նամակ Ս. Պետերբուրգից: Նամակ Ա.
խաղցախից:—ԱՐՏԱՐԱԿ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին
լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՆԱԳԻՐՆԵՐ:—
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ: ՄԻ
պատկեր Թիֆլիսի վաճառականների կեանքից:

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«HUIS» ՀԱՅԵՐԷՆ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Այս օրերս ստացանք Բոլղարիայի Վ. ար. ա. թա-
ղաքից մի հայերէն նոր լրագրի առաջին համարը,
որ սովորաբար է ոչ թէ հայերէն, այլ լատիներէն
տառերով: Լրագրի վերնագիրն է «Вюга» որ զըր-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՄԻ ՊԱՏՅԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ
ԿԵՆՏՐՈՆ

Ձմեռ էր: Ձիւնը իր սպիտակ թևերը տարածել էր
թիֆլիսի փողոցները և շրջակայքը: Անընդ-
հատ փչող քամին աւելի էր սաստկացնում ցուրտը,
դէս ու դէն տարածելով ձիւնի փշուրները. դրա
պատճառով էլ փողոցները թափուր էին մարդկան-
ցից, միայն Բ. ճանապարհի երկու հանդիպակաց
փողոցի փողոցներէն զաւր իր երկու հաստակոր
վաճառականները, որոնք երկուսն էլ մի և նոյն
առուտորով էին պարագլուխ և հէնց այդ պատ-
ճառով էլ ծանօթ էին մէկ մէկու հետ: Նոյն
հասնելով Բ. ընդարձակ փողոցը հանդիպեցան
միմեանց և բարեկամ սկսեցին շարժուիլ ի-
րանց ճանապարհը դէպի վաճառատնոցը: Ուղևոր-
ներից մէկը, Հաճի-աղան, ընդհատելով տիրապե-
տող բողբոջական լուռութիւնը, դարձաւ դէպի իր ու-
ղևից կարագիտ-էֆէղին:

—Հը, ինչպէս է Արմենակը, առողջ է:
—Է՛հ, ինչ է եղել, որ առողջ չը լինի. հանդիստ
նստում, ուտում խոտ է իր համար, թէֆ անում.
ոչ ցրտից երեսը կապտացնում է ոչ ամառայ
չաքից նեղանում ու սնանում... Ինչ կայ...
—Ատուտած պահէ, լաւ տղայ դատաւ, շատ հա-
ւան են:
—Է՛հ, ինչ կանեմ ուրիշ: հաւանածն կամ լաւ
ասածը. ևս պիտի հաւանեմ, ևս եմ նրա վրա փող

վում է լատիներէն տառերով «Huiss» և դա լի-
նելու է օրգան Եւրոպայի հայ գաղթականութեանց
(organ Evropai hai gahthakanuthian): Լրագրը
պարունակում է իր մէջ և մի քանի ֆրանսերէն
յօդուածներ: Լրագրի խմբագիրն էր ևս. Գ. Գաս-
պարեան և Ա. Յովհաննիսեան Այդ: հետաքրքիր
նորութեան մասին արժէ որ աւելի երկարօրէն
և մանրամասնօրէն խօսենք:

Այդ պարունակը դիտարկութիւն ունեն, ինչ-
պէս ասեցինք, դարձնել իրանց թերթը Եւրոպա-
յում բնակվող գաղթական հայերի օրգան:

Մենք այդ նորութեան մէջ, այն է հայոց
լեզուի մէջ լատինական տառեր մտցնելու մէջ,
տեսնում ենք և լաւ և վատ կողմեր:

Եւրոպայում բնակվող գաղթական հայերի հա-
մար, Բուսնիայի, Բոլղարիայի, Աւստրիայի, Ռու-
սիայի մէջ բնակվող հայերի համար, որոնք ի-

մասել, կարգաքել, այսօր նա իմ դարդին պիտի
դարման լինի:

—Էդ մէկը դրուտ ևս ասում, կարագիտ էֆէն-
դի—տարբէլ այսպիսի ժամանակում երկուայ կար-
դացնելը շատ դժուարացած է... առաջ ամառկան
երկու շահի, մի արապի կը տայինք տէրտէրին,
տիրացուին, կը դային մեր աներուը դաս կը տա-
լին և մինչև մի դիրքը չը վերջացնէր, միւսը
չէին սկսի. իսկ այժմ, ո՛հ, ուտումսարաններ են
սարքել, տարեկան ամենաբարձր 12 բուրլի են առ-
նում, ֆորմենի շոր են ուղղում և զըքի դեռ կէսը
չը կարգացած փոխում, ուրիշն են առնել տալիս,
ինչ է, գիւղին իրանց դրածն է, որ շուտ և շատ
ծախիլ: 7 տարի է այդքան ծախքեր եմ արել:

Արեւիկ կարգացրել, հիմա դրանով էլ բաւական
չէ, ամէն օր դահլաս տանում է, թէ մի քանի
մանէթ տուր դնամ դադրանիցս կատարելագործ-
վում:

—Այս, սաս մի ձեր պայերն են տեսել դա-
դրանիցան, որ դուք ասում էք—ընդհատեց կա-
րագիտ էֆէնդին:

—Մայրն էլ—չարունակեց Հաճի-աղան—եսմիցս
է բունը թէ Արշակը շատ է ինդրում, արի դո-
նէ մի 200 բուրլ էլ է ճանապարհի ծախքերի հա-
մար տուր, թող դնայ մի երկու տարի էլ այնտղ
մնայ, յետոյ կարագիտ էֆէնդին Արմենակի պէս
մի մասնապէս դառնայ դայ, էլ չէ մտածում որ
նա 200 բուրլը պիտի տանի խարջի, իսկ ևս կէթէ
չահով էլ ասով թումանը մի արատի, երկու
տարուը վրան ամենաբարձր 100 մանէթ էլ կաւե-
լացնեմ:

—Է՛հ, մայրերը իսկի այդ բաները մտած ում են...

րանց մայրերի լեզուով շատ շատ խօսել կարող
են, բայց յետ ևս սովորել հայոց տառերով զըք-
լու և կարգալու, անշուշտ աւելի դուրին է կար-
գալ լատիներէն տառերով գրված յօդուածներ,
քան թէ հայերէն տառերով: Լատիներէն տառե-
րին նրանք աւելի վարժ են:

Բայց մեզ համար, Անդրկովկասի, Պարսկաստա-
նի և Թիւրքիայի հայերի համար, նոյն իսկ ամբ-
լուի համար, մենք չենք կարծում որ լատիներէն
տառերի մտցնելը անհրաժեշտ լինէր:

Ճշմարիտ է հայոց մեսրոպեան տառերը շատ
դժուարութեամբ են կարգաքելում, շատ դժուար է
նրանց ուսումնասիրել և նրանց ընթերցանու-
թեանն ու դրութեանն ընտելանալ: Բայց մտցնել
մեր մէջ լատիներէն տառեր միտք չունի:

Եթէ մեզ ուսեալ դասակարգը—արդէն ցոյց է
տալիս, որ պէտք չունի հայոց լեզուի, եթէ Թիֆ-
լիսի հայերը հատով առնում են ու աւելի հեշ-
տութեամբ կարդում են «Кавказъ» և «Новое
Обозрѣніе», իսկ հայերէն լրագիր չեն առնում,—
նրանք այն ժամանակ էլ չեն առնի եթէ հայե-
րէնը սովորել իրի լատինական տառերով:

Վերջապէս մի հարց էլ կայ. պէտք է հեշտ
բան չը համարել հայոց լեզուի հսկաններին լատի-
նական տառերը յարմարացնելու գործը:
Նոր «Huiss» լրագրի խմբագիրները չ հայոց տառը
լատինական տառով են արտայայտում, որի սակ
դնում են մի սեղիւ, կամ դ տառը և տառով,
որի սակ նոյնպէս դնում են մի սեղիւ: Բայց
ուրիշ կողմից ինչպէս պէտք է արտայայտվի ճ,
չ, տառերի մէջ դանազանութիւնը,—այդ չենք
տեսնում:

Գուցէ, ինչպէս ևս մի անգամ, շատ տարի-
ներ սրանից առաջ իմ միտքն էլ յայտնել էի
«Հայկական Աշխարհ» ամսագրի մէջ, հայոց լե-
զուի մի քանի տառերի մէջ դանազանութիւնը
ժամանակով կանխեալանայ էլ, ինչպէս և այդ տե-
սակ դանազանութիւնները անհետացել են, կեան-
քի դարգացման հետ միասին, կեանքի պայման-
ներին համեմատ մարդկային բոլոր միւս լեզուե-
րում:

Մենք չենք ուրանում, այնու ամենայնիւ, որ հը-
նարարը է լատինական տառերը մտցնել հայերէն
լեզուի մէջ, ինչպէս առհասարակ, հնդկա-եւրոպա-
նրանք հէնց ուղղում են, որ իրանց տղաները դնան,
թէկուզ փող էլ միտան, միայն թէ մի դազան
գլխներին և չէ-չմակները աչքերին դան տանը վեր
ընկնեն: Մեր Արմենակի զարգանիցս դնալն էլ
մայրն արաւ, թէ չէ հիմա առուտորս սովորած
ինձ օգնում կը լինէր:

Այսպէս խօսակցութիւնով դրագլած արդէն հա-
սել էին իրանց խանութը: կարագիտ էֆէնդին
տեսնելով, որ Հաջի-աղան մտադր է բաժանվելու,
առաջարկեց նրան.

—Հաջի-աղա, ցուրտ է, դաթի առուտոր էլ
չը կայ, արի դնանք մեր դուքանում մաղալի մօտ
նստենք, թիչ մի խօսենք, տեսնելք մեր էս Արմե-
նակի բանը ինչ է լինելու, է...:

—Բաս դուքանս հնց թողնեմ... մի 5 բուրլ
ուչացել եմ, կարծում եմ թէ դիւի հաւաքեցին տա-
րան:

—Ինչ է լինելու, հէր օրնամ, Գրիգորը էնդիդ
է, ծախս կանի էլ ի...:

—Նորանց հնց կարելի է դուքան մաւա դնալ
հիմա ժամանակին էնպէս խարար է եղել, որ
հայրը որդուն չը պէտք է հաւատայ: Պրիկաշիդ
ները հիմա խարագլացել են:

—Լաւ, ինչ տեսար նրանից, որ այդքան բաներ
ևս ասում:

—Ոչինչ չեմ տեսել, ամա էնպէս բանիւր իմ
տեսնում ուրիշներէն, որ միլերի պոչը պէտք է
քաշած պահենք:

—Ինչ ևս տեսել, ինչ է եղել, չը լինի դուքա-
նիցս բան է պակսել... շատարով և անհամբեր հե-
տադրութեամբ հարցրեց Հաջի-աղան:

—Չէ, ինձանում ոչինչ չը կայ, բայց ուրիշները
չէ ասում: Սկզբի այդ տղան տեսնելով,

կան ամէն տրիշ լեզուի մէջ: Նոյն լատինական
տառերը ո՞ն մտքած են լինական լեզուի մէջ, որ
նոյնքան և գուցէ մեր լեզուից աւելի կոշտ հսկան-
ներ ունի: Բայց ինչ հարկաւորութիւն կայ մեզ
համար, երբ մեսրոպեան տառերն ունենք:

Կը գտնվեն մարդիկ, որոնք կասեն. «Գուք ինչ
գիտէք, գուցէ հայերի մէջ դրագլութիւն չը տա-
րածվելու պատճառը նոյն իսկ հայոց տառերի գը-
ժուար-ըմբռնելի ձեւնն են, գուցէ այդ է պատ-
ճառը, որ հայերի մէջ լրագիր հրատարակել, գիրք
լրս ընծայել համանշան է ջ ուր մարդ և ու գը-
ժողութեան: Գուցէ եթէ հայոց այքնի տեղ մըտ-
ցրած լինէին ուրիշ տառեր, հայոց ժողովրդի մէջ
անհամեմատ աւելի շատ և աւելի շուտ կը տա-
րածվէր ընթերցանութիւնն ու դրագլութիւնը»:

Այդ տեսակ մտքերն մենք ոչինչ չենք կարող
պատասխանել: Մարդարեանաւոյց, ապագայի մասին
մի բան հաստատ գուշակուեց մենք հրաժարվում
ենք:

Գուցէ, ճշմարիտ, ապագայ հայ գրքեր, դասա-
գրքեր և լրագիրներ այսպէս կը գրվեն:

«Ais orers hratarakvezav Bolgariai Varna
kaghakum mi nor haïeren Iragir latineren ta-
rerov. Aid Iragri vernagirn é «Huiss». Adjogh-
thiun enk zankanum aid nor zernarkuthian,
baiz katarelapes enddem enk Iragri skhal tara-
grutiane.»

Գուցէ, ճշմարիտ մի հարկւր, կամ դոնէ մի յի-
տան տարուց յետոյ հայոց գրքեր, դասագրքեր,
լրագիրներ, ամսագիրներ այսպէս կը գրվեն, կը
տպվեն և կը հրատարակվեն: Դա ժամանակի հարց
է և մենք, ինչպէս ասեցինք, ոչինչ մարդարեանաւ
չենք կամնում և չենք էլ կարող:

Մէկ բան միայն կասենք. որ եթէ այսպէս էլ
լինէր, մենք այնու ամենայնիւ կատարելապէս
ընդդէմ ենք «Вюга» լրագրի սխալ տառագրու-
թեան:

«Huiss» լրագրի լեզուն նախ և առաջ այսուա-
կան է, այսինքն արևմտեան հայոց բարբաբն է
պատկանում, բայց մի և նոյն ժամանակ այդ
բարբաբի գեղեցիկ տեսակից չէ, այլ տեղեկներին
է: Եւ բացի սրանից լրագիրը պահպանել է պօ-
սական բոլոր սխալ արտասանութիւնները: Օրի-
նակի համար գ—ի տեղ գործ է ածում կ տա-

մօտ այդպիսի բաներ շատ է պատահում. մերոնք
էլ գուցէ կը սովորեն:—Ահա երկու օր չէր ան-
ցել, երբ Մ-ի մի պրիկաշիդը իր խաղինից աւելի
քան 1:300 մանէթի փող է աղբանք է փակցրել:
Բ-ի գործակալատան էլ նրանից սովորելով, 1:500
մանէթ չաքարի փողը առնում է, որ ասնէ տայ
չաքարատիրոջը, թիւն է դնում, էլ հետքն էլ չէ
երևում:

—Էդ չաքարի նաղը (պատմութիւնը) հալա դի-
տեմ, բաս էդ մէկը ինչ է...:

—Միթէ դեռ չես իմացել. էս է մի ամիս է,
որ պատահել է այդ և այժմ այն տղան բռնված
բանտարկված է:

—Բաս ինչպէս է եղած այդ:

—Ինչպէս թէ ինչպէս է եղած, երեք տարուց
աւելի էր այն տղան ծառայում էր և պէտք է ա-
սած, որ լաւ տղայ էր երևում. այդ պատճառով էլ
Մ-ն իր սկզբի կատարելիչ էր դրել նրան. նա այն
տեղից ծախում էր, փողերն արկիտեան տալիս տի-
րոջը, իսկ մի մասն էլ իր գրագանը դնում թէֆի հա-
մար. բայց Մ-ն այնքան վստահ էր նրա վրա, որ
ոչինչ կասկածանք չէր կարողանում ունենալ, ո-
րովհետեւ այդ տղան միշտ ուրիշներին էր պակաս-
րակում և աղաւթիւն, աղաւթիւն բղաւում,
բայց տակից իր բանն դրստում: Հաշիւ տալու
ժամանակն էլ ապրանքները այնպէս հարադի-
տութեամբ դարձում է, մէջտեղ դարձող թող-
նում, իսկ կողբերից և երկուց մի մի չաքը դնում
համարում և հաշիւ տալիս, որ ոչ ոք չէ հակա-
նում: Նրա պաշտօնակիցներէն մէկը նկա-
տում է այդ, միայն դեռ ոչ ոքն ոչինչ

չէ ասում: Սկզբի այդ տղան տեսնելով,

մի դաշնադր կատարելն սահմանակից քաղաքները հարգողութեամբ թնկեցան ինչ որ համար: Այսուհետև երկու երկիրները մէջ սահմանակից քաղաքները անցադրուիլը չեն պահանջուիլ այլ, միայն վկայականներ քաղաքացիները:

—«Standard» քաղաքին հեռագրում են Այսիայից, որ Արևմտայն քաղաքը պաշարված է սպասամբներով և նրան վերջնականապէս կորած են համարում:

—Հոնկոնգից հեռագրում են «New-York-Herald» քաղաքին, որ Կանտոն գետը պատրաստում են պաշարանութեան համար: Գետի հիւսիսային թեւը ցնում են քարերով, իսկ երկու թեւերը բաժանող կղզու վրա մեծ թնդանութիւնը են դնում: «Herald» քաղաքի թղթակիցը ներկայ է եղել չինական գործակալին: Ֆրանսիայի հիւսիսային Կանտոնի մէջ բողոքեց Մարգարտի գետի թեւերը ծածկելու դէմ, իսկ գերմանական հիւսիսային զրա մասին տեղեկութիւն սուեց գերմանական գետագանին Պէկինի մէջ:

ԽՍՈՒՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Փարիզից ստացված «Բէյաթեր» գործակալութեան հեռագրի համաձայն, իշխան Արապ օտակին, որը բանտարկված է Լիօնի անիշխանականներին հետ հարողակցութիւն ունենալու պատճառով, հիւանդութեան պատճառով կ'ընկնի տեղափոխված է Փարիզի հիւանդանոցը:

Յիւրիելից հարողում են, որ յայտնի դրող Եսահան Երբրը այս օրերս մի վտանգաւոր օպերացիայի ենթարկուեցաւ: Մի քանի ժամանակից Երբրականը սաստիկ հիւանդութիւն ստացաւ: Հիւանդի դրոշմները վտանգաւոր են համարում:

Փարիզում հրատարակող «Nouvelle Revue» ամսագրի մէջ օպիցցաւ մի յօդուած «Բերլինի հասարակութիւնը» վերնագրով: Այդ յօդուածի հեղինակը հետեւեալ կերպով է նկարագրում բանկիր Բլէյխբերգին: «Հատարաբար բարեկամ Բլէյմարի, նա առաջինը դուշակեց նրա մեծ ապագան և միացրեց իր վիճակը նրա բողոքի հետ: Նա իր ներքին դրութեամբ մասամբ սպրտական է իր լիարժեքութեանը և հաստատութեանը: Արտաքին տեսքով պի Բլէյխբերգը փոքրիկ ծերուկ է հրեական գծերով: Համարեա կոյր լինելով, նա, այնուամենայնիւ, երբեմն զանազանում է մարդկանց: Նրան մեծ զուարթութիւն է պատճառում, կըր նրա հետ խօսում են պատկերները մասին: Նա մեծ խնամքով հազնուում է և համարեա ամեն օր դրոնում է կենդանարանական այգիում իր քարտուղարի հետ միասին: Իր այրիանալուց յետոյ նա շատ հազիւ է այցելում հասարակութեանը:»

Կա մասամբ քաղաքովում է նրա հիւանդոտ դրութեամբ: Իր կնոջ կենդանութեան ժամանակ նա այցելում էր մի քանի պաշտոնական տները և մինչև անգամ փորձեց մտնել նրա համար փակված տները: Այդ բանիցը մեր ժամանակից այ ամենանշանաւոր մարդկանցից մէկն է: Նրա դատողութիւնը քաղաքական և քիմիական հարցերը վերաբերութեամբ ընդհանուր դարմանք է պատճառում: Նա ամեն բանի վրա ուշադրութիւն է դարձնում, մինչև անգամ մանրամասնութիւնների վրա: Արքայազն իշխանները և կառավարութիւնները դիմում էին նրա օրինութեանը: Նա գիտէ, որ իր մի խօսքը կարող է հարստացնել կամ աղքատացնել հազարաւոր մարդկանց: Նա լաւ գիտէ, որ մեծ գորութիւն ունի, քան թէ մի քանի թաղապետները: Նա երբեմն համարեցութեամբ տանում է իրան հասցրած վրաւորանքը, բայց յարմար ժամանակի է սպասում, որ վրէժխնայի լինի դոնէ նրանով: Իր կը յայտնի իր ցաւակցութիւնը: Բնաւորութեամբ նա մեծահոգի է: Նա սիրով կ'օգնէ իր հարեանին, բայց նրան մեծ ուրախութիւն է պատճառում զգալ տալ իր բարեբարութեան ամբողջ ծանրութիւնը որ և է դրող, մեծամիտ արիւնտիրաւ կնոջ: Նա մեծ ուրախութիւն է զգում, երբ կարողանում է ստորացնել նրան կողմ ձեռքով: Նրա մօտ գալիս են թէ երեսասարգները, որոնք տանու են տակ թղթականով մէջ, և թէ կանայք, որոնք ստիպված են օգնութիւն խնդրել նրանից դերձակների հետ հաշիւը վերջացնելու համար: Նա ընդունում է մարդկանց, որպէս միջոցաւ: Բիւմարի յաճախ դիմում է նրան տեղեկութիւններ հարողելու: Օտար քաղաքներին: Պարզիցիտները շատ յարգում են նրան, կարելի է նրա համար, որ այդ բանիցը յայտնվում էր յաճախ խաբէր նրանց: Կիպլոստանտերը այցելում են նրան, ծառայում են նրա մօտ և հաճողանում են նրան: Ամենը վախենում են նրանից, մի քանիները կարծում են, թէ արհամարհում են նրան, փողի կարծողութիւն ունեցող անձինք ցնորում են նրա մասին:

Մ Շ Ա Կ Կ Հ ԵՌԱԳՒԻՐՆԵՐ

ՀԻՄՆՍՍՅՈՒՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՑ

Ս. ՊԵՏԵՐՏՈՒՐԳ, 18 յունվարի: Զուարճութիւնները սեղօնը Ս. Պետերբուրգի մէջ կատարեալ է: Նոյա կայսերական Մեծութիւնների Գաստինօից տեղափոխվելուց յետոյ մայրաքաղաքը կենդանացաւ: Գլխաւոր փողոցների վրա անցորդների և կառքերի նշանաւոր շարժողութիւն կայ, մանաւանդ թաղաւորի և թաղուհու սահնակով դրօնները սովորական ժամերին: Բարձրագոյն պատրի մայրաքաղաքի մէջ գտնվելը և բազմաթիւ բարեբարութեանը համար, որ կից Արտէմը գոյս դաւում լինելը, ոչ ոք չէր կարող նրա գործը կատարել: Արտէմն էր, որ իր բոլոր աւանդներին ճանաչում էր, նրանց փողոցում կամ ուրիշ խանութում տեսած ժամանակը քաշ էր տալիս բերում, ապրանք ծախում, բացի այդ մի ամենազվեարար բան էլ կար, կարագեղ եֆէնդու կինը քանի անգամ յայտնել էր ցանկութիւն իրանց խանութն միջոցով աղջիկը նրան կուտիւնան տալու:

Նախովից դուրս գալով կարագեղ եֆէնդին զխնց դէպի իր տունը և այնտեղ պատուից բոլոր անցքը: Նրա կին Հերբելնազանը շատն նեղուցաւ այդ բանի վրա և սասց:

—Բայ, Արտէմը կնպէս տղայ է, որ դու կարծիքաւոր ես դառնում նրա վրա, այդ նա մի լսելը տղայ է, կնպէս բաներ բնչու պիտի լինի:

—Ապա ուր է, 25 մանէթի չիթեղն է պակաս: Հերբելնազը չիթեղներն անուշտը բերելով խորհրդ մտաբերեց, որ անցած օրը մի երկու կտոր չիթ էին բերած խանութից իրանց Սանդուխտ աղջկայ հարսանիքի բաժնիքի անկողին պատրաստելու համար, ուստի և փոքր ինչ ուրախ դէմքով դարձաւ դէպի ամուսնը ասելով:

—Չը լինի այդ պակասը Էրեկուայ Սանդուխտի անկողնի համար բերած չիթերն է, որ դու ուղարկելիք:

Կարագեղ եֆէնդին փոքր ինչ մտածելով յիշեց, որ իրաւ, անցած օրը Արտէմը խանութից բացակայ եղած ժամանակ, տան ծառայի ձեռքով խանութից մի քանի կտոր չիթեր է ուղարկած տուն, որի մասին դու տեղեկութեան չունէ: Արտէմը: Բայց այդքան դրդմունքը պատճառելուց յետոյ բնչուց յայտնէր Արտէմին, որ սխալն իր մօտ է, դուռն ինչն դուրս եկաւ, ինչն էր դուքանից չիթեր ուղարկել տուն: Անա այդ սկսեց տանջել կարագեղ եֆէնդինին: Նա դարձեալ սկսեց արեկոծվել, անիծել աղջկայ եկած օրը, որ միշտ անբաւականութեանները և նեղութիւնները առիթ է դառնում, ու ինչն իրան խօսել:

մաթիւ բարերը շատ է ազդում առեւտրի վրա: Բաղբից և ընդունելութիւններից առ ժամանակ առանձնապէս նշանաւոր են Ֆրանսիական դեսպանի ընդունելութիւնը, ժողովրդական լուսաւորութեան միջոցով օգնական իշխան Վօլիճեիւու բառուր և նկարիչ Մակովիու երեկոյցը: Բայց նրանցից ամենքից զերազանց էր բարը Չմերային պարտի մէջ յունվարի 16-ին: Գաստինի շքեղութեամբ և ճաշակով, հագուստները շքեղութեամբ, պարը ուրախութեամբ: Բալի կենտրոնը ինչպէս և միշտ Նիկոլայեւսկի դաշլիճն էր, որ շքեղ լուսաւորված էր, սիւների մօտ կանաչով և թարմ ծաղիկներով ծածկված: Թաղապետութեան ժամանակ ներկայացրած սկուտեղները աչքի էին ընկնում: Ուղիղ 10 ժամին թաղաւորը և թագուհին և կայսերական տան բոլոր անդամները սկսեցին բարը պօլօնէզով: Երկրորդ պօլօնէզը թաղաւորը անցաւ անգլիական դեսպանի ամուսնի հետ, իսկ թագուհին գերմանական դեսպանի հետ, երրորդը թագաւորը Ֆրանսիական դեսպանի ամուսնի հետ, իսկ թագուհին թիւրքաց դեսպանի հետ: Կարիքներ երեք էին և նրանց մէջ մանր պարեր: Թագաւորը կրում էր կավարկարգների համազգեստ, իսկ թագուհին հագել էր սպիտակ առլասի հագուստ, որի առաջը ծածկված էր ծաղիկներով, վերին մասը վարդերով, ներքին մասը գիրեանդներով սպիտակ ջրային ծածկիներով: Սպիտակ առլասի շէֆը արծաթափար էր: Գլուխը զարդարված էր զիարդմանով և ջայլամի սպիտակ փետուրներով վիզը կրակներով փայլող մանեակով: Կէս գիշերին վերջացաւ մագուրկա և սկսվեցաւ ընթրիքը, որ պատրաստված էր Գերբոյց և նրա կից դաշլիճների մէջ: Թագաւորական հիւրասիրութիւնը շքեղ և առատ էր: Սեղանները անհետանում էին արծաթեկէնի, թանկագին ամանների և կենդանի ծաղիկների տակ: Հիւրերը սկսեցին հեռանալ ժամի 2-ին: Հրաւիրվածների թիւը գրեթէ 3000 էր հասնում: Ամենակարճ ժամանակամիջոցում պահեստների ռուս—ամերիկական ընկերութեան հիմնելու գործը նորից կը ներկայացվի պետա-

կան խորհուրդին: Երեկ վախճանվեցաւ հարուստից յայտնի նոտարիւս Ուսպէնսկի: Վիեննա, 18 յունվարի: Չը նայելով գերմանական կուսակցութեան աշխատանքներին, պատգամաւոր վուրբերանտի լայլախոսողին ներկայացրած առաջարկութիւնը գերմանական լեզու պետական լեզու ճանաչելու մասին, կատարեալ անաջողութեան հանդիպեցաւ:

ԿՐՕՆՇՏՍ, 18 յունվարի: Հարց է ծագել Կրօնաւոր ցամաքի հետ երկաթուղով միացնելու մասին:

ՄՕՍԿՎԱ, 18 յունվարի: Քաղաքագլխի ընտրութիւնները դարձեալ չը կայացան:

ԱՍՏՐԱԽԱՆ, 18 յունվարի: Երեկվայ առաջագի ժամանակ պետական ձկնորսական տեղերի համար գները չափազանց բարձրացրած են: Գանձարանը առաջվայ կապալարամից 200000 ռուբլ աւելի կը ստանայ:

Խորհուրդ-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՏՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԱՊՕՆ

Գլիցերինի, նշէ, վարդի, կարբօլան, լասոուշի, բրնձի և այլն մեծ քանակութեամբ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՍՆՈՒԹԻ մէջ: Նշն տեղը օդէլօսն և սուսպէտի ուրիշ պատկանելիքները 25% էփան քան թէ ուրիշ տեղը: 13—13

ԵՐԿԱԹԻ ԳՆԻ ՊԱԿԱՍԵՆՈՒ ՊԱՏՃԱՌՈՎ 10% զիջումն է անվում ամեն տեսակ երկաթի մահճակների համար, որոնք արդէն ծախվում են 25% էփան, քան որ և է տեղ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ: Նշն տեղը ստացված է մեծ քանակութեամբ ամենատաաջին տեսակ Ֆուլու-Ֆուլու թէյ առաջին հունձի 2 ռուբլ ֆունտը մաքուր թէյի, առանց թղթի: Այդ թէյն ծախվում է ամեն տեղ 3-ից մինչև չորս ռուբլ: Ծորերի առեւտուրը վերջացնելու պատճառով, կանանց գործուները և այլ շրերը ծախվում են 20% զիջումով: 8—10

նրա մօտ, որովհետև նա այն օրից կասկածաւոր աչքով պիտի նայեր իր վրա, ուստի և թիչ լուսութիւնից յետոյ խնդրեց կարագեղ եֆէնդուն, որ իր 5 տարուայ հաշիւը վերջացնէ:

—Ես փող չունեմ, որ հաշիւը կանխիկ վճարեմ, ասում էր կարագեղ եֆէնդին, ուղձում ես, աս վեճքի տամ...:

—Ինչպէս է ներում ձեր խիղճը այդպէս վարվել ամբողջ հինգ տարի քրտիքը թափելով ծառայել, մի երկու կօպէկ եմ յետ ցրել իմ մե օրուայ համար, իսկ դուք այսօր, որ փող է հարկաւոր ինձ, վեճքի էք առաջարկում:

—Ինչ կանես կանխիկ փողը—կը խարջիս իրաւոր, լաւը վեճքիւն է, կը պահես, մի քանի տարուց յետոյ կը գաս փողը կը ստանաս, ծաղրելով ասում է կարագեղ եֆէնդին:

—Չարմանալի բան է, դուքէ մի երկու ամիս անդրօծ եմ մնում, բնչով պէտք է կատարվում: Երբ դու էլ դիտում, որ անգործ պիտի մնաս, էլ ինչու ես դիտում, տեղը տաք, կենսքը խաղաղ, հանդիտո, նստիք էլի:

—Ես կրկնում եմ, որ լաւ է պարագայ և քաղցած մնալ, քան այդպիսի հաւատարմութիւնով ծառայել:

—Դէ լաւ, կորեց կարագեղ եֆէնդին, շատ մի խօսի դատարկ դատարի, այն պակասը թամանացրու, նստիք խոռոտուրիւք, բաս պակաս է երեւում, բան չասեմ:

Արտէմը ոչինչ չը պատասխանեց: Կարագեղ եֆէնդին թողեց խանութը և դուրս եկաւ սաստիկ մտածողութեան մէջ ընկած: Նա շատ զղջաց, որ իրօր տեղից առիթ սուսա այդքան աւել պակաս խօսակցութեան: Նա վշտա-

ԳԵՐԲԵՆԻ Կայսր ռուսաց զորքի համար պահանջում են երկու ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐ, մեկը հայոց լեզուի համար, մյուսը ռուսաց լեզուի համար: Պայմանները մասին դիմել պ. Բաֆֆիին:

3—5

«ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱՆՆ ԹԵՐԹԻ»

Խմբագրությունը ընդունում է բաժանորդագրություններ 1884 թ. (որ է 3 տարեշրջան):

«ԹԵՐԹԻ» կը հրատարակվի ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ, նախընթաց տարիներին ծրագրով, կը տպագրվի պ. էմիլ Տեր-Վրդեգորեանցի տպարանում:

Տարեկան գինն է՝ 3 ռուբլ կանխիկ վճարելի:

Ստորագրվել կարելի է խմբագրատանը, օտար քաղաքացիք դիմում են հետևեալ հասցեով՝ ВЪ г. ЭРИВАНЬ. ВЪ РЕДАКЦІЮ ЖУРНАЛА „ГИГИЕНИЧЕСКІЙ ЛИСТОКЪ“.

Խմբագիր-հրատարակիչ բժ. ԼԵՈՆ ՏԻՊՐԱՆԱՆՑ:

Յայտնի և տաղանդավոր բանաստեղծ ՍԷՅՍՏԻ (Կապիտան Պետրոս-բեկ Մատթեան) ընտիր բայց անտիպ մնացած բանաստեղծությունները փոշու տակից և կորսեան ձանձանապարհից ազատելու համար հատորներով հեռագրեալ լոյս աշխարհ պիտի հանեն: Ամենայն ինչ պատրաստ շուտով մամուլի տակ կը մտնէ իմ սեպհական տպարանում արագատիպ մեքենայով: Առայժմ կը տպվի երեք հատորիկը միասին, կանխիկ բաժանորդագրողներին համար մի ռուբլի տպագրվելուց յետոյ գինը կը բորձրանայ:

Ցանկացողները թող շուտով մեզ հասցնեն իրանց բաժանորդագրիչը հեռեկալ հասցեով:

Въ Баку. Въ типографію Александра К. Касабова.

Ա. Ղափարեանց:
19—20

ԻՇԽԱՆ ՆԻԿՈՒԱՅ ԳԱՆԻԳՕՎԻԶ ԶԱՄԲԱՎՈՐԵԱՆ-ՕՐԲԵԼԻԱՆԻ ՄՆԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻՑԻ մասին ԵՐԿՎԵԱՆ ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԻ, ԵՐԿՎԵԱՆ ՀԱՌԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՖՐԷՆԿԵԼ ԹԻՖԼԻՍԻ Նահանգական դատարանի կարգադրությամբ կատարելու համար ծախում է իշխան Օրբելիանի «Սոյումալէկ» (նոյնպէս Սոյիլիլէ) կալուածքը, որ գտնվում է Թիֆլիսի նահանգի Բորչալուի գաւառի Թրիալէթի պրիստավութեան մէջ: Կալուածքը կազմում է 2500 դեկատին, գլխաւորապէս արօտատեղիներ: Կալուածքը ամբողջութեամբ կը ծախվի: Բայց կալուածքը կարող է և մաս մաս ծախվել, եթէ միաժամանակ բոլոր մասերը գնելու ցանկացողներ կը լինեն: Կալուածքի մէջ կան գանազան կապալառուների շինութիւններ, որոնք չեն ծախվում բացի հին քարվանսարայի աւերակներից: Կալուածքը կը ծախվի փետրվարի 14-ին 1884 թուականի Թիֆլիսի նահանգական դատարանի շինութեան մէջ օրվայ 12 ժամին: Գնահատական գումարը 21,510 ռուբլ է: Կալուածքի ցուցակը և ուրիշ տեղեկութիւնները կարելի է ստանալ ամեն օր 9—10 ժամը երդուեալ հոգաբարձուից (Թիֆլիս, Սօթլակալայա փողոց, տ. № 10):

3—3

Խոնարհաբար խնդրում եմ

այն անձինքներին, որոնց ուղարկված է Ռսկի Աքադալազ գրքից փաճաւելու համար, բարեհաճեն փողերը և մնացած օրինակներս մինչև յունվարը հասցնել ինձ. իսկ նոր ցանկացողները թող դիմեն Կենդրոնական, Զ. Գրիգորեանցի և Շահվերդեանցի գրափաճաւանոցները, նոյնպէս և ինձ հեռեկալ հասցեով. Тифлисъ, Оганецу Степанянцу.

Կ Ի Ր Ա Կ Ի, Յ Ո Ւ Ն Վ Ա Ր Ի 22-ԻՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆՈՒՄ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ

Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Ի Է Ս

Յ Օ Գ Ո Ւ Ց

ՀԱՅՏԵՐԷՆ ԳՐԳԵՐԻ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Տոմսակների գինն է՝ կանանց 1 ռ. տղամարդկանց 2 ռ.

ՍԿԻՋԲԷ Է ԵՐԵՎԱՆՑԵԱՆ 9 ՃԱՄԻՆ:

Տոմսակները վաղորդ կարելի է ստանալ պ. Շատուրեանի խանութում, Կենտրոնական գրափաճաւանոցում, Շահվերդեանի լրագրական գործակալութեան գրասենեակում և Թիֆլիսի ժողովարանում:

Արդէն մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի ԳՐ. Ա. ԱՐԱՍԻՍԱՆԵԱՆՑԻ գասախօսութիւնների երկրորդ տետրակը՝ ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ: Բաժանորդներին իր ժամանակ կուղարկուի: Չը ստորագրողներին յիշեցնում ենք, որ բոլոր եօթ գասախօսութիւնների համար կանխիկ վճարն է 1 ռուբլի 50 կոպէկ. իսկ Թիֆլիզից դուրս 1 ռ. 65 կ: Գլխով Թիֆլիզի գրափաճաւանոցները և կամ հեղինակին հասցեով՝ Тифлисъ, Лабораторная улица, домъ Пурринова, № 5.—

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱԽԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

«Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.»

Երկուշաբթի, 16-ին յունվարի հասաւ ՓՕԹԻ ԱՐՄԵՆԻԱ (L'ARMÉNIE) շոգեաւառ, որի նաւապետն է ԳԻՇԵՆ (Duchesne). Տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան աղէտներին. ՓՕԹԻՈՒՄ պ. Գարահիսին, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Բընօին, Արժրուեալ գալլէրէում № 194.

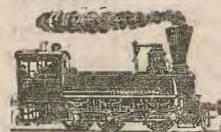
3—5

ՍԻԳԱՐՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ա Գ. Տ Օ Պ Է Ր Ի

Ա. Պետերբուրգի մէջ: Չերնիշեով պերեուդիկ, № 4: Սիգարներ շատ լաւ յատկութեան 1 ռուբլուց մինչև 16 ռուբլ հարկւրը: Կարելի է ըստանալ Ռուսաստանի ծխախոտների բոլոր խանութների մէջ:

8—12

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՀԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
Բաթում . . .	—	8— առ.	Բազու . . .	—	10—23 առ.
Սամոնդի . . .	12—2	12—18	Գանձակ . . .	12—20	12—48 զիշ.
Բիծն . . .	1—9	1—22	Թիֆլիս . . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . . .	6—8	6—11 երեկ.	Գորի . . .	10—56	11—
Միխայլով . . .	6—23	6—33	Միխայլով . . .	12—26	12—46
Գորի . . .	7—53	8—2	Սուրամ . . .	12—58	1—1
Թիֆլիս . . .	10—25	11—11	Բիծն . . .	5—54	6—9 երեկ.
Գանձակ . . .	6—20	6—39 առ.	Սամոնդի . . .	7—	7—20
Բազու . . .	8—8 երեկ.	—	Բաթում . . .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
Սուրամ . . .	—	1—38 զիշեր	Թիֆլիս . . .	—	3—11
Միխայլով . . .	1—50	2—5	Գորի . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գորի . . .	4—6	4—30	Միխայլով . . .	8—41	8—56
Թիֆլիս . . .	8—առաւ.	—	Սուրամ . . .	9—8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԳԻԻ ԵՒ ՓՕԹԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
Փօթի . . .	—	8—45 առ.	Սամոնդի . . .	—	7—30 երեկ.
Սամոնդի . . .	11—39 առ.	—	Փօթի . . .	10—24 երեկ.	—

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на 1883 ГОДЪ

НА БОЛЬШУЮ ЕЖЕДНЕВНУЮ, ПОЛИТИЧЕСКУЮ, ОБЩЕСТВЕННУЮ И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

„РУССКІЙ КУРЬЕРЪ“

ГОДЪ ПЯТЫЙ.

У С Л О В І Я П О Д П И С К И :

Съ доставкою въ Москвѣ:

Съ пересылкою въ города:

На 12 мѣс. 8 р. 50 к.	На 6 мѣс. 4 р. 50 к.	На 12 мѣс. 9 р.—к.	На 6 мѣс. 5 р.—к.
> 11 > 8 > — >	> 5 > 3 > 90 >	> 11 > 8 > 50 >	> 5 > 4 > 60 >
> 10 > 7 > 50 >	> 4 > 3 > 25 >	> 10 > 8 > — >	> 4 > 3 > 70 >
> 9 > 6 > 75 >	> 3 > 2 > 50 >	> 9 > 7 > 40 >	> 3 > 2 > 75 >
> 8 > 6 > — >	> 2 > 1 > 90 >	> 8 > 6 > 70 >	> 2 > 2 > — >
> 7 > 5 > 25 >	> 1 > 1 > — >	> 7 > 5 > 90 >	> 1 > 1 > 10 >

За границу: на 12 м. 17 р., на 6 м. 9 р., на 3 м. 5 р., на 1 м. 2 р. Подписка принимается въ конторѣ изданія: Москва, Москворѣцкій мостъ, д. Н. П. Ланина, въ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ Москвы и С.-Петербурга и въ Парижѣ—Rue Clément, 4, Adam.

Гг. иногородные благоволятъ адресоваться преимущественно въ контору изданія „РУССКІЙ КУРЬЕРЪ“

Редакторъ-Издатель Н. П. Ланинъ.

(3—15—10)

ՆՈՐ ԲԱՅՎԱԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԿՈՐԱՅՈՒ ՎԻՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔԻ Բ. ՐԵՅԻՆԵՐԻ ԵՒ ԸՆԿ. ՎԱՐՏԱՎԱՅՈՒՄ, ՊԱՎԷՑ ՓՈՂՈՑ, № 24, առաջարկում է ամեն տեսակ կորացած կարասիք, որ գերազանցվում է ամբողջությամբ, լաւ և մաքուր շէնքով և էժան է ծախվում: Առևտրականների համար պայմանները ձեռնառու են: 6—6 (1)